

Minister Rodziny i Polityki Społecznej

DUS-III.059.7.2023.MSz
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Prof. Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w związku z przekazaniem oświadczeniem Pana Senatora Artura Dunina (pismo znak: BPS/043-56-2047/23), dotyczącym zatrudnienia pełnoletniego dziecka w rodzinnej firmie, uprzejmie informuję:

Co do zasady pracownikiem może być osoba fizyczna, która ukończyła 18 lat¹ i jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę (art. 2 i art. 22 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1976 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1510), natomiast pracodawcą może być jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudniają one pracowników (art. 3 k.p.).

Przepisy Kodeksu pracy nie zawierają ograniczeń dotyczących zatrudnienia na podstawie stosunku pracy między osobami fizycznymi występującymi jako pracownik i pracodawca, pozostającymi w związku małżeńskim czy będącymi członkami rodziny. Ograniczenia takie mogą wynikać z przepisów pragmatyk służbowych regulujących w sposób szczególny stosunki pracy określonych grup pracowników, np. art. 26 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 530), na podstawie którego małżonkowie oraz osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli nie mogą być zatrudnieni w jednostkach samorządowych objętych przepisami tej ustawy, jeżeli powstałby między tymi osobami stosunek bezpośredniej podległości służbowej. Dodatkowo można także wskazać art. 79 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1691, z późn. zm.), zgodnie z którym w urzędzie nie może powstać stosunek podległości służbowej między małżonkami oraz osobami pozostającymi ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli.

Konieczną przesłanką istnienia stosunku pracy między członkami rodziny jest to, aby umówiona praca była świadczona w warunkach właściwych i charakterystycznych dla stosunku pracy, które są określone w art. 22 § 1 k.p. Zgodnie bowiem z tym przepisem przez

¹ Na warunkach określonych w dziale dziewiątym k.p. pracownikiem może być również osoba, która nie ukończyła 18 lat.

nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudnienia pracownika za wynagrodzeniem. Oznacza to zatem, że konstytutywnymi elementami stosunku pracy są: dobrowolność, osobiste świadczenie pracy w sposób ciągły, podporządkowanie, wykonywanie pracy na rzecz pracodawcy ponoszącego ryzyko związane z zatrudnieniem i odpłatny charakter zatrudnienia.

W związku z powyższym można stwierdzić, że nie ma przeszkód prawnych, aby w charakterze pracownika mógł być zatrudniony członek rodziny osoby fizycznej, będącej pracodawcą, jeżeli w stosunku pracy między tymi osobami będą występowały powyższe elementy stosunku pracy, a w szczególności podstawowa dla tego stosunku cecha podporządkowania pracownika pracodawcy.

Natomiast na mocy art. 8 ust. 1 w związku z ust. 2 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1009 z późn. zm.) - za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy. Natomiast jeżeli pracownik spełnia kryteria określone dla osób współpracujących, o których mowa w ust. 11 - dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jako osoba współpracująca.

Osobą współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność jest małżonek, dziecko własne, dziecko drugiego małżonka i dziecko przysposobione, rodzic, macocha i ojczym oraz osoba przysposabiająca, jeżeli pozostaje z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracuje przy prowadzeniu działalności.

Ustalając czy członek rodziny może być uznany za osobę współpracującą nie bierze się pod uwagę ani okresu, przez który współpraca jest wykonywana, ani wymiaru czasu pracy. Kolejnym warunkiem, jaki jest konieczny do uznania danej osoby za osobę współpracującą z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność, jest zaliczenie tej osoby do kręgu osób najbliższych dla osoby prowadzącej pozarolniczą działalność. Za osobę tę może być jednak uznany jedynie ten krewny, który pozostaje z osobą prowadzącą działalność we wspólnym gospodarstwie domowym. Przy określaniu prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego należy brać pod uwagę nie tylko adres zameldowania (zamieszkania), lecz także takie okoliczności, jak m.in. prowadzenie wspólnego budżetu domowego oraz współpracę w załatwianiu codziennych spraw życiowych. Decyduje przede wszystkim więc społeczno-gospodarcza między określonymi osobami bliskimi.

Podsumowując, współpracujący to członkowie najbliższej rodziny, pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym z osobą prowadzącą działalność, przyczyniający się do prowadzenia działalności, działający na rzecz i w imieniu osoby prowadzącej działalność. To osoby zaangażowane w prowadzenie działalności, pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym - korzystające zarówno z zysków, które przynosi ta działalność, jak i ponoszące skutki ewentualnych błędów w jej prowadzeniu. W szczególności dotyczy to małżonków współpracujących ze sobą przy prowadzeniu działalności.

Zasada stanowiąca, że pracownik spełniający powyższe kryteria dla celów ubezpieczeń społecznych traktowany jest jak osoba współpracująca, nie ma jednak zastosowania, jeżeli współmałżonek jednego ze współników spółki cywilnej zawarł umowę o pracę z tą spółką.

Dla ustalenia tytułu ubezpieczeń społecznych nie ma znaczenia fakt, iż zatrudniona w spółce cywilnej osoba pozostaje z jednym ze współników tej spółki w związku małżeńskim i prowadzi z nim wspólne gospodarstwo domowe. Osoba ma zawartą umowę o pracę ze spółką cywilną będącą jej pracodawcą (a nie z konkretną osobą prowadzącą pozarolniczą działalność) i podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę. Ustalając, czy członek rodziny może być uznany za osobę współpracującą nie bierze się pod uwagę ani okresu, przez który współpraca jest wykonywana, ani wymiaru czasu pracy, ani wieku osoby współpracującej.

Podana na wstępie definicja osoby współpracującej przy prowadzeniu pozarolniczej działalności nie ma zastosowania do osób, z którymi została zawarta umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Osoby współpracujące z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność podlegają ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu, zdrowotnemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu. Obowiązek ubezpieczeń w przypadku osoby współpracującej istnieje w okresie od dnia rozpoczęcia wykonywania współpracy do dnia jej zakończenia.

Składki ubezpieczeniowe za osobę współpracującą są w całości finansowane przez prowadzącego działalność, który w stosunku do tej osoby jest płatnikiem składek. Podstawę wymiaru składek dla tych osób stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek.

Z wyrazami szacunku
z up. Ministra Rodziny i Polityki Społecznej
Stanisław Szwed
Sekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/